
Een Nederlandse trainer in Colombia:

Persoonlijk Leiderschap – bijdragen aan verzoening

TEKST: FRANS HUIJBEN

In 1984 kwam ik voor het eerst in Colombia om stage te lopen voor mijn studie. Ik studeerde Tropische Landbouw in Deventer en werkte vervolgens een aantal jaren als ontwikkelingswerker in Colombia. Daarna werkte ik in Nederland voor een ontwikkelingsorganisatie gericht op Latijns-Amerika. Nu, dertig jaar later, werk en woon ik voor het merendeel van mijn tijd in Colombia. Ik werk niet langer als landbouwkundige, maar als trainer en coach. Voor de Colombiaanse markt ontwikkelde ik een driejarige opleiding Persoonlijk Leiderschap en Systemisch Werken.

Voordat ik de stap zette om in Colombia als coach en trainer aan de slag te gaan, had ik veel vragen die me ervan weerhielden om te starten. Wie ben ik om Colombianen nieuwe ervaringen op te laten doen vanuit westerse inzichten en theorieën? Dit conflictueuze land biedt toch echt een heel andere context voor persoonlijke en professionele groei dan het vredige Nederland, werkt het daar dan wel? Is het in conflictsituaties überhaupt mogelijk je hart te openen? Hoe herstel je vertrouwen als wantrouwen zo sterk de overhand voert? Hoe werk je met de winnaars-driehoek als de slachtofferrol zo veel voordelen biedt? Hoe ga je met emoties om als er nog zoveel onverwerkte pijn is?

Inmiddels weet ik dat mijn voorzichtigheid ook met mijn eigen geschiedenis te maken had. Mijn vader vocht voor de Nederlandse regering in Indonesië om dat land als kolonie te behouden. Mijn keuze om onrechtvaardigheid te bestrijden en op te komen voor de onderdrukten is ook een antwoord op mijn vaders deelname aan de oorlog in Indonesië. Alsof ik op een diepe laag een schuld heb in te lossen. Alsof ik iets moet compenseren wat mijn vader en de Nederlandse regering kapot hebben gemaakt. Mijn vader vertelde mij ooit het verhaal dat ze op patrouille in een gemeenschap terecht kwamen. Geen mannen aanwezig, alleen kinderen, vrouwen en ouderen. Op hun vraag waar de mannen waren, kwam geen antwoord. Een paar honderd meter verder liepen ze in een hinderlaag. Nooit heeft hij mij verteld wat ze in de volgende gemeenschap in een soortgelijke situatie hebben gedaan. Ik weet nu dat je in de oorlog dingen doet die je onder normale omstandigheden niet zou doen. Mijn vader schaamde zich voor zijn oorlogsverleden. Misschien dat ik daarom zo gemotiveerd ben om in

Colombia, een land dat al meer dan een eeuw gekenmerkt wordt door intern geweld, mee te werken aan verzoening. De driejarige opleiding die ik samen met een lokale organisatie FUCAI in Colombia ontwikkeld heb, en die we nu al acht jaar geven, heet Persoonlijk Leiderschap en Systemisch Werk. We gebruiken voor deze opleiding de boeken van Phoenix. Deze hebben we vertaald in het Spaans. Onze opleiding is met name gericht op verzoening met jezelf, met de ander en met de wereld om je heen. In de dynamiek van toenadering en afstand kunnen bewegen vanuit vertrouwen. Vertrouwen in jezelf, maar ook vertrouwen in de ander, in de wereld. Werken aan grenzen, dat je weer invloed krijgt op je leven, dat je weer zelf keuzes kunt maken. Werken met slachtoffer- en daderschap. Voor mij is het meer dan vervullend als een deelnemer van onze opleiding na een jaar aangeeft dat ze met haar organisatie weer kan samenwerken met andere organisaties. Dat ze zich weer open durft te stellen en durft te vertrouwen. Wantrouwen en geslotenheid, die voortkomen uit het feit dat leden van deze organisatie jarenlang vervolgd en vermoord werden omdat ze mogelijk banden hadden met de guerrilla.

Zo geef ik door, net zoals ik zelf heb ervaren dat ik de verbinding met mijn vader kon herstellen, dat je je kunt verzoenen met je (voor)ouders en met anderen die op de een of andere manier in het conflict waren verwickeld. Dat je ruimte kunt creëren voor gevoelens die ver weg zijn gestopt omdat de werkelijkheid zo cru is.

Een jonge vrouw – eind 20 – komt met de wens om meer contact te hebben met haar vader. Zij vindt hem zo afwezig. In het werk wordt duidelijk dat hij het enig overgebleven kind is van een slachtpartij, aangericht door een

gewapende groep. Haar oma – zijn moeder – was van hem in verwachting toen al haar andere kinderen op brute wijze in haar aanwezigheid werden vermoord. Zij vluchtte naar de stad en heeft haar zoon daar gebaard en grootgebracht. Fysiek wel aanwezig, maar geestelijk vooral bij haar omgekomen kinderen.

In onze opleiding laten we mensen ervaren hoe belangrijk het is om zelf goed in je vel te zitten alvorens met anderen te werken. Zo logisch, maar hier vaak zo in tegenspraak met de culturele normen en waarden waar inzet voor de ander centraal staat. De deelnemers aan de training komen uit verschillende sectoren van de samenleving. Het overgrote deel zijn mensen die werken voor sociale organisaties die zich richten op de inheemse en Afro-Colombiaanse bevolking: vrouwen, boeren en andere gemarginaliseerde groepen. Waar zij dagelijks te maken hebben met onrechtvaardigheid en wantrouwen, waar vergeving en verzoening niet vanzelfsprekend zijn. Voor mij is het zo logisch: eerst ik en dan de ander. Maar ook ik heb dit proces doorlopen, want ik ken als geen ander dat ik gericht ben op de mensen om mij heen.

Een thema dat ook veel aan de orde komt en nauw gerelateerd is aan mijn ervaringen in mijn ouderlijk gezin, is het alcoholgebruik onder mannen en het huiselijk geweld dat hiermee gepaard gaat. De boosheid en het daaronder liggende verdriet van de afwezige vader. Elke keer weer mijn eigen pijn en verdriet voelen, van hoe ik als jonge jongen zo graag een arm om me heen had gewild, een vader achter me had gehad.

Waar ik vanuit eigen ervaring ook aan bij kan dragen is zo neutraal mogelijk te zijn in het conflict. Niet oordelen, geen partij kiezen. En dat voor iemand die van kinds af aan partij koos: voor de Derde Wereld, voor de Indianen, voor de slachtoffers van het conflict. Ik zal dan ook nooit de woorden van Wibe vergeten die tijdens mijn driejarige opleiding tegen me zei: 'Wie ben jij om te denken dat je het gelijk aan je zijde hebt?' Voor mij was dat het begin van anders in de wereld te staan en te stoppen met oordelen. Mijn eigen rol ter discussie te stellen en mijn verantwoordelijkheid te nemen. De slachtofferrol, zo verbonden met de wereld van goed en fout, ken ik goed van thuis. Mijn moeder die het altijd over de goede en de slechte mensen heeft, waarbij haar familie goed is en die van mijn vader niet. Met mensen meelopen en voorbij het oordeel werken geeft mij dan ook veel voldoening. Naast de driejarige opleiding geef ik ook workshops en coach ik individuen en teams. Zo gaf ik onlangs een

training aan VICTUS, een groep van zo'n 20 mensen. Ex-guerrillero's, ex-(para)militairen en mensen die door hen met de dood bedreigd werden en hun huis moesten verlaten. Zij komen al een jaar op verschillende manieren bij elkaar. Het is bijzonder zo'n groep te mogen begeleiden: mensen die elkaar ooit beschoten en nu arm in arm met elkaar lopen.

Anno 2017 durf ik met stelligheid te zeggen dat mijn persoonlijke ervaringen, mijn eigen leerproces en mijn in Nederland opgedane kennis toepasbaar zijn in Colombia en dat er hier een plek voor me is. Ik herinner me nog goed dat bij aanvang van de eerste training drie personen zeer kritisch waren. Zo van: nu komt er wéér een buitenlander ons vertellen dat het anders kan. Iets wat al gebeurt sinds 1492, toen Columbus voet aan wal zette in Amerika. Zo werd ik direct op mijn plek gezet. Inmiddels zijn zij vrienden. Voor mij het bewijs dat er universele wetten gelden voor ons mensen. Want ondanks alle culturele verschillen zijn we op de diepe laag gewoon mensen van vlees en bloed, als broers en zussen.

Dit maakt dat ik met veel inzet en plezier mijn eigen droom – en niet alleen die van mijn vader – kan waarmaken: professionals aan de onderkant van de Colombiaanse samenleving de kans geven zich te ontwikkelen en dit door te geven aan anderen. Hiervoor dank ik vooral mijn vader, mijn moeder en mijn leermeesters, die me mede hebben gebracht waar ik nu ben. 🌀

